

Szentháromság ünnepe után 9. vasárnap

► Lk 16,1–12

Tudjuk, hol a határ?

A vasárnap jellege

A Szentháromság ünnepe utáni 9. vasárnap az egyházi évnek abba az időszakába esik, amikor a Szentháromság ünnepe utáni hosszú sorozatban a hétköznapiak és a hitélet mindennapi gyakorlata kerül előtérbe. Ebben az időszakban bonthatjuk ki, hogy mi következik az egyszerű emberre vagy akár az egész egyházra nézve az üdvtörténetből és a Szentháromság misztériumából. Vannak, akik ezt az egyházi félévnek, *semester ecclesiae*nek nevezik (PAP 2016, 270. o.). Nincsenek kiemelt nagy ünnepek, így az igehirdetések a Krisztusban va-

ló élet, a tanítványság mélyebb megértésére fókuszálnak. Az evangéliumi szakaszok gyakran Jézus példázataiból merítenek, így van ez a mostani textusunkkal is.

Amit a textusról tudni kell

A Lukács 16,1–12 a „hamis sáfár” vagy „okos sáfár” példázataként ismert, és Jézus egyik legnehezebben értelmezhető tanítása. A történet egy sáfárról szól, akit gazdája hűtlennek talál, és elbocsátja. Mielőtt menesztik, a sáfár a gazda adó-

saitól elengedi tartozásuk egy részét, hogy majd azok befogadják őt házukba. A meglepő fordulat az, hogy a gazda megdicséri az okos sáfárt, nem a tisztességtelen tettéért, hanem a körültekintő előrelátásáért.

Jézus idejében a sáfárok nagy hatalommal rendelkeztek, ők voltak a nagybirtokosok vagy jómódú emberek pénzügyeinek és javainak kezelői. E nagy hatalom ellenére ők sem tudtak szabadulni abból a patrónus–kliens viszonyból, ami nagyban meghatározta a kor emberi kapcsolatait. Nekik patrónusuk volt a gazda, ők pedig a gazda kliensei voltak, de az adósok számára ők voltak a patrónusok, az adósok pedig az ő klienseik voltak, és így tovább (BÉRES et al. 2017, 32–33. o.).

Gyakran visszaéltek helyzetükkel, és a saját zsebükre is dolgoztak – ez a korabeli társadalomban nem volt ritka. A példázatban a sáfár nem lop, hanem a gazda nevében jár el, amikor csökkenti az adósságokat. Ez akkoriban egy elterjedt gyakorlat lehetett, hogy az ügynökök vagy sáfárok a saját jutalékuk terhére vagy a gazda előzetes jóváhagyásával – ami itt hiányzik – engedményt adhattak. Ez azért is volt fontos számukra, mert ez az emberi viszony nem feltétlenül a konkrét javakra, sokkal inkább a hírnévre, a dicsőségre épült. A kliens, jelen esetben a sáfár, jó hírért kelthette a patrónusának, ezzel dicsőséget hozva rá. Ez sokszor fontosabb volt, mint maga az áru.

Érdemes meglátnunk ebben a kontextusban, hogy Jézus mennyire tágra írja le a körülöttünk lévő világot. Néha túlzásokba is képes esni, de a példázatok sajátos műfaja ezt megengedi, sőt hozzásegíti a hallgatót az üzenet megértéséhez (PECSUK 2008, 494. o.). Iskolalelkészként nem tudok nem visszagondolni az erről a példázatról szóló hittanóráimra. Egyszer az egyik diák megkérdezte tőlem: Akkor most mégsem probléma a gazdagság? Miben más ez a sáfár, mint Lévi vagy Zákheus? Nagyon érdekes beszélgetés kerekedett belőle, ugyanis akkor magam sem tudtam pontosan válaszolni erre a kérdésre. A vá-

lasz azonban meglepően egyszerű: a példázatban a sáfár a földi javakat (vagy éppen az arról való lemondást) urának dicsőségére használja, habár persze neki is érdeke, hogy végül ura elégedett legyen vele, nem úgy, mint a vámszedők, akik kizárólag a maguk érdekeit tartják a szemük előtt.

A perikópa megértése

A példázat szorosan kapcsolódik Jézus gazdagságról és a földi javakról szóló tanításaihoz, különösen a Hegyi beszédhez (Mt 6,19–21: „Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön...”). Ugyancsak rezonál a szegény Lázár és a gazdag ember példázatára (Lk 16,19–31), amely közvetlenül követi az okos sáfár történetét, és a földi életben hozott döntések örök következményeire hívja fel a figyelmet. A mammon (arámi szó: ’vagyon’, ’pénz’) kifejezés többször is megjelenik az Újszövetségben, mindig valamilyen ellentét párban Istennel. A „szolgálat” fogalma is kulcsfontosságú: ki az úr az életünkben, Isten vagy a pénz?

Ennek a történetnek is Isten áll a középpontjában: a gazda, aki feladatot ad a rábízottaknak, nekünk. A sáfár végül nem a csalárdságért kapja a dicséretet, hanem az előrelátásáért. Gondoskodott magáról azzal, hogy feláldozta a mostani nyereséget a jövőbeli várható jutalom érdekében. A mi feladatunk is hasonló: észre kell vennünk, hogy Isten gyermekeinek az igazi jutalma nem itt, a Földön fog érni minket, hanem az örök életben, Isten jelenlétében (MACDONALD 1999, 313. o.). Ez látszik Krisztusnak abból a mondatából is, amikor a világosság és a világ fiait hasonlítja össze. Úgy tűnhet, hogy a világ fiait okosabbnak tartja, de azt mondja: csak „a maguk nemében” okosabbak. Eszerint lehet, hogy egy nem hívő ember az üzletben, gazdaságban sokkal jártasabb és sikeresebb (nek tűnik), de abban, ami igazán számít, az örök élet perspektívájában viszont a világosság fiai lesznek a sikeresebbek.

Ezzel az összetett eszkatológiai üzenettel együtt egy nagyon egyszerű antropológiai szempont is előkerül. Nem baj az, ha Isten gyermekeiként élünk a világ adta lehetőségekkel, de azokat ne másra használjuk, mint hogy eljuttassuk embertársainkhoz az evangéliumot, Jézus feltámadásának hírért.

Igehirdetési vázlat

Bevezetés: A hűség próbaköve és az élet nagy kérdése
Gondoljuk végig: milyen gyakran gondolunk a jövőre? Tervezünk, spórolunk, biztosítást kötünk. Sokszor úgysem jönnek be a terveink.

A mai példázat rávilágít, hogy a földi életünk is egy sáfárság, amelynek egyszer vége szakad. Képesek vagyunk-e a „mostunkat” úgy élni, hogy az a „majdunkat” szolgálja?

Jézus egy provokatív történet révén szembe-sít minket ezzel a kérdéssel: hogyan használjuk fel a ránk bízottakat, és milyen céltudatossággal tekintünk az örökkévalóságra?

I. Isten a gazda: A sáfárság értelme és célja

A gazda mint Isten képe: A példázat középpontjában nem a sáfár hűtlensége, hanem *Isten áll, aki a gazda*. Ő ad feladatot, ő bíz ránk javakat (életet, időt, képességeket, anyagiakat, hitet). Nem mi vagyunk a tulajdonosok, hanem feladatot végzők vagyunk. Meglátjuk-e, hogy mi a valódi feladatunk?

A sáfár előrelátása: A sáfár nem a csalásért kapja a dicséretet, hanem a *belátásáért* és az *előrelátásáért*. Felismeri, hogy a jelenlegi pozíciójának vége, és cselekszik. Lemond a rövid távú nyereségről, hogy a hosszú távú biztonságát (barátok befogadását) garantálja.

A mi feladatunk: Hasonlóan kell gondolkodnunk nekünk is. A *mi igazi jutalmunk nem itt, a Földön vár ránk*, hanem az örök életben, Isten jelenlétében. Ahogyan a sáfár feláldozta a mos-

tani „nyereséget” (a bevételét) a jövőért, úgy nekünk is készen kell lennünk arra, hogy a földi, mulandó javakat az örök javak szolgálatába állítsuk.

Alkalmazás: Mennyire vagyunk tudatában annak, hogy mindenünk Istentől van? Hogyan használjuk a ránk bízott időt, pénzt, tehetséget? Az örök életre való felkészülésünk a mindennapi döntéseinkben rejlik.

II. A világosság és a világ fiai: Kinek van igaza?

Okosság a „maguk nemében”: Jézus összehasonlítja a „világ fiait” és a „világosság fiait”. Azt mondja, a világ fiai „*a maguk nemében*” okosabbak. Ez kulcsfontosságú. Egy nem hívő ember valóban lehet rendkívül sikeres az üzleti világban, a gazdaságban, mert kiválóan ismeri és alkalmazza a földi sikerekhez szükséges mechanizmusokat. Van stratégiája, céltudatos, és nem habozik cselekedni.

Ami igazán számít: az örök élet perspektívája. Ebben a vonatkozásban a világosság fiai lesznek a sikeresebbek – amennyiben az okos sáfár példáját követve előrelátóan cselekszenek. Jézus nem a világi sikereket kérdőjelezi meg, hanem azt a *célirányos gondolkodást* emeli ki, amit át kell vennünk, aminek fókuszja az evangélium hirdetése, gondolattal, szóval és cselekedettel.

Tanuljunk tőlük, de más céllal: mi, Isten gyermekei, tanulhatunk a világ fiaitól a *céltudatosságban, a leleményességben, a lehetőségek felismerésében*. De ezt nem a földi javak felhalmozására, hanem az *örök kincsek gyűjtésére* kell használnunk. Nem baj, ha a világ adta lehetőségekkel élünk, de a cél más: az evangelizáció, a szeretetszolgálat, Isten országának építése a Földön.

Alkalmazás: Ugyanolyan energiát fektetünk az örök életünkbe, mint a földi karrierünkbe, nyugdíjazásunkba? Például használjuk a modern kommunikációs eszközöket, a gazdasági lehetőségeinket az evangélium hirdetésére? Hogyan lehetne egyáltalán használni ezeket? Hol van a határ, amitől kezdve már öncélú a szolgálatunk?

III. Az evangélium sáfárai: A földi javak az örök cél szolgálatában

Cél: az evangélium továbbadása. Az okos sáfár ránk vonatkoztatva azt jelenti: használjuk fel anyagi javainkat, időnket, tehetségünket, emberi kapcsolatainkat arra, hogy *eljuttassuk embertársainkhoz az evangéliumot, Jézus feltámadásának hírét.* A pénz, az idő, a kapcsolatok nem öncélúak, hanem eszközök a misszióban és a diakóniában.

A „barátok” jelentése: Amikor Jézus azt mondja: „szereztek magatoknak barátokat a hamis mammonnal, hogy amikor elfogy, befogadjanak titeket az örök hajlékokba”, arra gondol, hogy a földi javaink által végzett szeretetszolgálat, az evangelizáció révén „barátokat” szerzünk magunknak Istennél. A gyülekezeti közösség azért is nagyon fontos mindannyiunk számára, hogy a hitben együtt járva, egymást segítve, szeretettelelve járjunk a közös úton, ami az üdvösség felé vezet.

Az igazi gazdagság: A példázat utolsó versei („aki hű a kevesen...”; „ha a másén nem voltak hűek...”) megerősítik: az igazi gazdagság nem anyagi, hanem lelki. Isten azt akarja, hogy a mennyei kincsekre legyünk méltók, és ez a földi sáfárságunkon keresztül valósul meg.

Alkalmazás: Hogyan tudunk ma „hamis mammonunkkal” barátokat szerezni az örök életre? Adakozás, önkéntes munka, időráfordítás, hiteles életvitel – mindezek eszközök lehetnek az evangélium továbbadására és Isten dicsőségére, de sosem szabad, hogy ezek öncélúak legyenek!

Befejezés

Összefoglalva: Jézus nem a becstelenségre, ügyeskedésre buzdít bennünket, csupán arra hívja fel a figyelmet, hogy vannak eszközök, melyek gonosznak tűnhetnek, mégis beállíthatóak a misszió szolgálatába. Ez egy nagyon veszélyes „játék”, és vigyáznunk is kell, hogy ne hagyjuk magunkat leteríteni az üdvösség útjáról, hogy eszközei maradhassunk a Teremtőnek. Ahhoz viszont, hogy ezt a feladatot el tudjuk végezni, csak Isten tud megfelelő erőt, hűséget és kitartást adni nekünk. El-

lenkező esetben a vagyonunktól függenénk, amit Jézus is elutasít (CSERHÁTI 2012, 243. o.). Minket viszont nem utasít el. Kívánom, hogy legyen az Úr Jézus ereje, hűsége és szeretete mindannyiunkkal!

További javaslatok az istentisztelethez

Lekciók

Jer 1,4–10, 1Kor 10,1–13

Énekek

Zarándokének 102; EÉ 439

Ötletek

Adománygyűjtés: Erre az alkalomra akár lehetne előre meghirdetni egy közös célt az adománygyűjtéshez, amire az aznapi offertóriumot vagy egy külön adománylapot fel lehet ajánlani. Lehet ez diakóniai vagy egyéb karitatív tevékenység is, akár ilyen jellegű gyülekezeti program finanszírlis alapja is. Ezzel megtapasztalhatjuk, hogy milyen az, amikor a hamis mammont Isten országának építésére használjuk fel.

Illusztráció

GONDOLATOK

„A pénz: jó szolga, rossz úr, mint a szesz. És mint a vér: kell, csak ne lássék.” (Fodor Ákos)
Ez a mondas tökéletesen összefoglalja a mammon és Isten közötti választás dilemmáját.

A Pink Floyd *Money* című száma sokak számára ismert lehet. A pénz hajhászása és istenítése könnyen átveheti a hatalmat az életünk felett, és amikor ez bekövetkezik, onnantól kezdve már egyre jobban átérezhetjük, hogy mennyire nehéz számunkra Isten országának az építése. Láthatjuk ezt a gazdag ifjú példáján keresztül is (Lk 18,18–27), hogy ez könnyen az üdvösségünk és ezzel ember-

társaink üdvösségének az útjába is állhat. Mindig ébernek kell lennünk, hogy az eszköz ne váljon az urunkká, birtoklónkká.

Felhasznált irodalom

BÉRES Tamás et al. 2017. *Keress!* Luther Kiadó, Budapest.
 BULTMANN, Rudolf 2003. *Az Újszövetség teológiája*. Osiris Kiadó, Budapest.

CSERHÁTI Sándor 2012. *Az Újszövetség teológiája*. Luther Kiadó, Budapest.

MACDONALD, William 1999. *Újszövetségi kommentár*. 3. kiad. Evangéliumi Kiadó, Budapest.

PAP Ferenc 2016. *Az egyházi év*. Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan, Budapest.

PECSUK Ottó (szerk.) 2008. *Bibliaismereti kézikönyv*. Kálvin Kiadó, Budapest.

■ WÄCHTER BALDÓ